

LIBRIS

We know
books

MIRCEA DJUVARA

**RĂZBOIUL ROMÂNESC
DE ELIBERARE ȘI ÎNTREGIRE
NAȚIONALĂ
1916-1918**

Prefață de
EMILE BOUTROUX
de la Academia Franceză

Traducere, studiu introductiv și note de
prof. univ. dr. IOAN VLAD

EDITURA MILITARĂ
BUCUREȘTI, 2022

<i>Scrisoare-prefață</i> de Émile Boutroux de la Academia Franceză.....	9
<i>Cuvânt-înainte</i>	11
<i>Introducere</i>	13
<i>Prefață la ediția în limba română</i> de Ioan Vlad.....	15
Autorul M. Djuvara, un jurist „mai presus de toți”	20
<i>La guerre roumaine 1916-1918</i> a pledat călduros și competent cauza României ...	22
Fidelitatea fără fisură a României față de Antanta.....	25
Tratatul unei robii odioase fără precedent.....	27
O lucrare-„carte de vizită” a României la Conferința de Pace.....	32

PARTEA ÎNTÂI

PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA ORIGINII ȘI EVOLUȚIEI NAȚIUNII

ROMÂNE	37
I. Originea și dezvoltarea poporului român până la crearea României contemporane (Tratatul de la Berlin, 1878)	39
II. România de la 1877 la 1914.....	47
III. Scurtă privire asupra istoriei recente a românilor din Austro-Ungaria și Rusia	53
IV. Tabloul dezvoltării economice a României moderne	63
V. Politica general-europeană în raport cu România contemporană.....	73

PARTEA A DOUA

RĂZBOIUL ROMÂNESC	83
I. Circumstanțele politice ale intervenției românești.....	85
II. Circumstanțele militare ale intervenției românești.....	96
III. Operațiile militare	104
IV. Sacrificiul României și utilitatea efortului său.....	118
V. Suferințele românilor din Austro-Ungaria în timpul războiului	127

PARTEA A TREIA

TRATATUL DE LA BUCUREȘTI (1918)	139
I. Perioada negocierilor	141
II. Tratatul de pace	145
III. Convențiile adiționale	162
IV. Considerații generale asupra așa-zisei Păci de la București.....	191

PARTEA A PATRA

PERIOADA MAI-OCTOMBRIE 1918	199
--	-----

CONCLUZII	207
I. România în fața Congresului de Pace	209
II. Revendicările teritoriale românești	213

A N E X E	223
------------------------	-----

I. ORIGINEA ȘI DEZVOLTAREA POPORULUI ROMÂN PÂNĂ LA CREAREA ROMÂNIEI CONTEMPORANE (Tratatul de la Berlin, 1878)

Națiunea română cuprinde astăzi un grup compact de circa 15 milioane de indivizi, vorbind toți aceeași limbă, posedând o literatură unică și aceleași simțăminte, dotați cu puternică originalitate, împovărați de aceleași nevoi și animați de aceleași aspirații esențiale. Unitatea lor este atât de pronunțată, încât ei înșiși nu cunosc mai multe dialecte în limba lor¹, doi români sunt întotdeauna siguri că se înțeleg foarte ușor între ei și că simt în aceeași manieră, oricât de îndepărtate ar fi ținuturile lor natale și oricare ar fi stăpânirea politică sub care au trăit. Este știut că puține națiuni posedă un caracter atât de unitar.

Așezați pe cele două versante ale arcului Carpaților, din Galiția până la Dunăre, ca în jurul unei coloane vertebrale a neamului lor, și întinzându-se în mod egal de ambele părți ale acestui lanț de munți în câmpie, ei constituie, pe un teritoriu bine delimitat, o masă etnografică și națională foarte clar definită. Nucleul geografic și istoric al teritoriului național român îl formează pătratul orografic al Transilvaniei propriu-zise, cuprins între cele două brațe mari ale arcului principal pe care-l formează Carpații și lanțul care, detașându-se de acest arc la frontiera meridională a Galiției, coboară către sud pentru a-l reîntâlni chiar înainte ca el să atingă Dunărea. În nordul Transilvaniei, zona intramontană constituită de bifurcația către sud a celor două lanțuri carpatice formează provincia românească Maramureș (*Marmarosch*). La vest, până la râul Tisa, se întind cele două Banaturi, al Crișanei și al Timișoarei (în maghiară, *Temesvár*), acesta din urmă având pereche vizavi Banatul Serbiei peste Dunăre. Toate aceste provincii, în ansamblul lor, se află sub dominație ungară și sunt numite cel mai des de către români, și mai ales de către cei din România, cu numele generic de Transilvania (din latinescul *Trans-sylvam*).

---

¹ Români din Macedonia, ziși *cutovlahi*, fac singura excepție, vorbind un dialect aparte, același cu românii din Istria, dar aceste grupuri sunt cu totul insolite în raport cu marea masă a românilor.

Regatul liber al României începe la arcul carpatic și se întinde către est, cuprinzând, de-a lungul acestui arc, Moldova până la Prut, Valahia², până la Dunăre și Dobrogea, pe malul drept al Dunării până la Marea Neagră. La est de Moldova se găsește Basarabia, cuprinsă între Prut, Nistru și Marea Neagră; această provincie a fost smulsă de către Rusia de la Moldova în 1812. În sfârșit, în nordul Moldovei este situată Bucovina, care a fost luată de Austria în 1775.

La sud de Dunăre, pe malul său drept, se găsesc români de-a lungul fluviului, în Serbia și în Bulgaria, formând o mare masă învecinată României în Valea Timocului și mai multe grupe compacte în Bulgaria, care se întind spre sud până la primele coline ale Balcanilor.

Orice hartă etnografică, chiar și mai puțin exactă, poate arăta întinderea și unitatea teritoriului național român, iar hărțile nu lipsesc, sunt editate de către autoritățile științifice cele mai reputeate, unele fiind publicate în plin război în țările inamice³.

Se întâlnesc de asemenea grupuri distincte de români în toată Macedonia care și-au apărut cu o persistență singulară limba și originalitatea națională, înfruntând vicisitudinile pe care istoria i-a făcut se le traverseze, diseminați și aproape pierduți în mijlocul unor populații eterogene. Există români inclusiv în Bosnia și până în peninsula Istria, pe malurile mării Adriatice.

Persistența mării mase a românilor ținută în Carpați și la gurile Dunării constituie un fenomen istoric deosebit de interesant, deoarece sunt puține popoare care, prin așezarea lor geografică, să fi fost expuse – asemenea românilor – la cele mai mari primejdii și să fie înconjurată de naționalități complet ostile și atât de diferite. A fost, probabil, forța amprentei romane, pe care poporul român a primit-o la nașterea sa și care i-a dat un instinct profund de conservare și o forță de asimilare suficientă pentru a-și păstra intactă originalitatea de-a lungul istoriei. De asemenea, valurile succesive de barbari, huni, unguri, tătari, slavi, bulgari, goți sau turci care au trecut peste această parte a Europei n-au reușit, cel mai adesea, decât să-l întărească în conștiința existenței lui și, mai ales, când n-au putut fi refulate, aceste valuri s-au pierdut aproape fără s-o tulbure. Rezultatul trecutului său de lupte sângeroase și de incertitudini continue este că, astăzi, națiunea română se găsește, este adevărat, într-o situație dintre cele mai nefavorabile din punct de vedere politic; abia jumătate din provinciile românești au reușit să formeze un stat independent, constituind regatul actual al României. Dar un fapt este incontestabil din punct de vedere național și etnografic, timpul n-a făcut decât să

² Denumită în general de români Muntenia și Țara Românească, iar Valahia mai mult de către străini.

³ A se vedea, de exemplu, printre documentele mai puțin favorabile românilor, *Der Rumanische Volksboden und die staatliche Entwicklung des Rumanentums*, Entworfen von Paul Langhtaus, *Petermans geographische Mitteilungen*, Jahrgang 1915, Tafel 135, Gotha, Justus Ferthes.

accentueze unitatea și originalitatea poporului român în raport cu alte popoare care-l înconjoară. Rolul istoric jucat de națiunea română în această parte a Europei a fost dublu. Pe de o parte, a fost continuu, prin structura latină a sufletului său, un focar de civilizație care-și proiecta razele atât către nord, cât și către sud. Conștiința propriei sale superiorități și a importanței acțiunii sale civilizatoare s-a manifestat întotdeauna în timpul perioadelor de înflorire a istoriei națiunii române. Asta e de asemenea ceea ce i-a dat forță să traverseze vicisitudinile pe care a trebuit să le suporte.

Atunci când turcii amenințau Europa de Sud-Est, națiunea română se considera un reprezentant al creștinătății în pericol și lupta într-o lungă, continuă, sângeroasă și adesea foarte glorioasă cruciadă. În aceasta dăinuia de asemenea idealul politic distrus al culturii bizantine, cu speranța de a-l restaura. Acest ideal a lăsat urme adânci în sufletul românesc, dându-i o cultură morală, cu fondul latin și grecesc, de care vecinii săi sunt încă în mare parte lipsiți. Puternică în această superioritate, națiunea română a fost sursa unde își creșteau forțele intelectuale nu numai popoarele balcanice, dar, la începuturile sale, chiar și imperiul țărilor. În al doilea rând, națiunea română constituia în Orient, în timpul întregii sale istorii, o barieră militară considerabilă împotriva invadatorilor Europei. Plasată de către Providență la Gurile Dunării, aceasta a fost ca o santinelă destinată cel mai adesea a se sacrifica pentru apărarea și liniștea materială a lumii civilizate.

Originile națiunii române urcă spre începutul secolului al doilea al erei creștine. Până la acea dată, dacii și geții formau la nordul Dunării, în locul pe care avea să-l ocupe puțin mai târziu poporul român, un mare imperiu care își întinsese stăpânirea asupra întregii Europe Centrale, cu centrul în Transilvania actuală, și care reușise să-și impună voința la un moment dat.

Împăratul Traian a fost cel care i-a pus capăt prin organizarea expedițiilor destinate să transforme complet și definitiv Dacia în provincie romană. Columna lui Traian a fost ridicată la Roma drept mărturie a triumfului deplin al expedițiilor sale. Indigenii din Dacia, care n-au fost suprimați sau dispersați de legiunile romane, cei care n-au emigrat, fugind din fața învingătorului, au fost foarte repede asimilați de numeroșii coloniști romani, care s-au instalat aici, aducând cu ei limba, civilizația superioară și puternica lor organizare. O deosebită influență romană s-a exercitat asupra Daciei mult mai înainte de cucerire, pregătind astfel romanizarea sa definitivă. Dacia cucerită a devenit în scurt timp una dintre provinciile cele mai înfloritoare ale Imperiului Roman; aceasta a fost *Dacia Felix*, cântată de poeți, țară cu o pronunțată cultură latină, ale cărei magnifice vestigii arheologice îi atestă și în prezent existența pe tot teritoriul locuit de românii de astăzi.

Dar această primă epocă n-a durat mult timp. Imperiul Roman, slăbit, n-a putut apăra provincia contra incursiunilor continue ale barbarilor. Astfel că, spre sfârșitul secolului al III-lea, imperiul abandona în voie soarta Daciei, complet lati-

nizată, și-și chema legiunile la sud de Dunăre, care era o linie strategică mai ușor de apărat. Influența romană a continuat timp îndelungat să se facă simțită în toate felurile asupra populației rămase la nord de fluviu.

În același timp, o nouă națiune⁴ a început a se forma prin fuziunea coloniștilor romani cu indigenii, națiune de limbă și de cultură exclusiv latine. Originea românilor este asemănătoare originii tuturor popoarelor neolatine, amprenta romană foarte puternică s-a păstrat până în zilele noastre⁵.

Odată ce locuitorii Daciei, prin retragerea trupelor romane, au rămas la propriile lor mijloace de apărare, a început o lungă perioadă de tulburări și greutăți. Din toată civilizația înfloritoare care se dezvoltase sub stăpânirea romană, incursiunile sistematice ale barbarilor n-au lăsat decât ruine. Avarii, cumanii, hunii, pecenegii, ungurii, tătarii au jefuit și au stors țara. O parte din locuitori s-au retras din fața acestor valuri continue și și-au căutat adăpost în munți, în special în pătratul geografic format de Transilvania. În realitate, acolo se producea incubația din care avea să ia naștere națiunea română de astăzi.

Perioada care va dura până aproximativ în secolul al XIII-lea este relativ puțin cunoscută. În același timp, se poate afirma că ținuturile situate la sud de Dunăre, ca și cele de la nord de fluviu cuprindeau mari mase de români, românii de la sud de Dunăre erau destinați a se pierde ulterior, în cea mai mare parte, în masa altor populații. Se știe de asemenea că mai mulți conducători români au reușit să formeze (la sud de Dunăre) în acea epocă un mare stat româno-bulgar. Astfel a fost, de exemplu, dinastia Asăneștilor care, sprijinindu-se pe toate populațiile care se găseau în Peninsula Balcanică, români, bulgari și greci, a contracarat un timp cu succes puterea politică a Bizanțului. Acest stat româno-bulgar a avut relații strânse cu românii de la nord de Dunăre pe care-i proteja contra uncursiunilor neîncetate ale altor barbari de la nord și de la est.

Îi regăsim în secolul al XIII-lea pe românii de la nordul Dunării formând o diversitate de stătulețe, mai ales în zonele muntoase. Făcând din fiecare masiv o fortăreață, întinzându-se în câmpii, de fiecare dată când împrejurările le permiteau, aceste stătulețe aveau să crească în focul luptelor continue contra diferiților barbari care măturau stepele orientale și occidentale. Și, astfel, românii și-au început, poate fără să știe, îndeplinirea marii lor misiuni istorice chiar din prima perioadă a existenței lor: rezistând agresiunilor, ei au constituit un obstacol contra incursiunilor venite din îndepărtatul Orient și au contribuit astfel la protejarea viitorului Europei.

Din nefericire, dintre barbarii veniți din Asia, ungurii au reușit să formeze în câmpia de pe Dunărea Mijlocie un regat destul de puternic pentru a îngloba

⁴ Autorul folosește acest concept și pentru cel de „popor”, ceea ce pare nepotrivit (*n.trad.*).

⁵ În așa măsură încât au existat chiar savanți respectabili în plin secol XVIII care au afirmat, ceea ce-i evident exagerat, că limba română n-ar fi decât un simplu dialect al limbii italiene. Un lucru e sigur: că este una din cele mai apropiate de latină.

puțin câte puțin formațiunile politice românești, care se găseau la vestul creștelor arcului carpatic. Această expansiune s-a putut face în epoca respectivă fără o rezistență generală din partea populației autohtone, fiind încă departe momentul în care popoarele Europei începeau să aibă o conștiință mai clară asupra ideii politice de naționalitate. Dar, în ciuda luptelor constante, conducătorii maghiari, chiar și după ce se adaptaseră la civilizația feudală a Europei, nu s-au putut extinde mai departe, dincolo de Carpați, în regiunile care aveau să formeze, mai târziu, Țara Românească și Moldova. Populația maghiară se înstăpânea astfel prin jocul orb al fatalităților istorice peste o bună parte a neamului românesc, mai ales asupra teritoriului care se găsea la vest de arcul carpatic.

Unele formațiuni politice românești au scăpat expansiunii invadatorului, este cazul acelor care au sfârșit prin a se extinde în câmpiile dinspre sud și est, până la Dunăre și Nistru. Acolo, românii care coborau din munți și-au regăsit frații care nu se deplasaseră sub amenințarea barbarilor, ci au știut să reziste presiunii lor. Unii prinți români, dintre care cei mai importanți au fost din familia Basarabilor⁶, au reușit destul de repede să formeze, către sfârșitul secolului al XIII-lea și începutul celui următor, două mari și puternice principate suverane, Țara Românească și Moldova; locuitorii ambelor principate, precum și cei de același neam rămași peste munți în Transilvania se numeau cu toții români.

Așa au apărut în istorie cele două principate române independente. Țara Românească se întindea aproape în limitele de azi până la Marea Neagră, cuprinzând și Dobrogea, alipită încă din acea perioadă. Moldova cuprindea de asemenea provinciile care aveau să se numească mai târziu Bucovina și Basarabia.

Istoria Țării Românești și a Moldovei, în calitate de state independente, a fost până către secolul al XVIII-lea o serie continuă de lupte defensive contra vecinilor unguri, polonezi, tătari și mai ales contra turcilor. Ungurii au încercat în mai multe rânduri, dar fără succes, să-și extindă pretențiile asupra celor două state române. Polonia, care servea de altfel în mare parte drept canal de infiltrare a culturii occidentale în Moldova, s-a angajat în grave conflicte militare cu aceasta din urmă. Tătarii, vecinii din est, dincolo de Nistru, profitau de toate ocaziile pentru a prăda țara. Dar pericolul cel mai grav venea din partea turcilor. Aceștia erau pe punctul de a începe marile lor cuceriri, îndreptându-se chiar către inima Europei, dar au găsit drumul barat de cele două principate românești, situația geografică a acestora tăia, într-adevăr, calea între Constantinopol și restul Europei. Rezistența românească a fost într-atât de îndârjită și eficace încât chiar și atunci când, ca urmare a expansiunii lor, turcii se găseau sub zidurile Vienei și transformaseră Ungaria și tot Orientul în „pașalâcuri”, statele românești își păstrau singure independența și autonomia lor completă. Acestea le-au păstrat de altfel totdeauna intacte, cel puțin formal. Dar puterea lor militară a sfârșit prin a se dizolva. Cele

⁶ De unde provine, foarte posibil, și numele Basarabiei.

două state românești, atât din necesitate, cât și din prevedere politică, au acceptat în cele din urmă suzeranitatea turcă, conservându-și în același timp, prin convenții foarte clare în acest domeniu, statutul lor politic intact. Această supunere a fost poate o șansă pentru ele, căci astfel Poarta a devenit efectiv interesată să le apere. Când însă a venit perioada sa de declin, aceasta n-a putut împiedica Austria în 1775 să înglobeze întreg nordul Moldovei, care s-a numit apoi Bucovina și pe care habsburgii au păstrat-o până în zilele noastre. Poarta n-a reușit apoi să împiedice Rusia, în 1812, să rupă din nefericire în două ceea ce rămăsese din Țara Moldovei răpind Basarabia, adică tot ținutul cuprins între Prut, către est, până la Nistru.

Astfel că epoca de deșteptare politică și națională a principatelor danubiene, la începutul secolului al XIX-lea, îi găsea pe români divizați politic și sub guvernări de state străine, jumătate dintre ei se găsea dincolo de Carpați și în Bucovina sub dominația despotică și exclusivistă a ungurilor și habsburgilor. Tristul destin al acestei monarhii pare a fi acela de a perpetua până în secolul al XX-lea o organizare politică dintre cele mai înapoiate și de esență feudală, care, printre alte vicii, alimenta principiul că nu trebuie să se țină cont de nicio diferență dintre naționalități, în ciuda conștiințelor de neam din ce în ce mai puternice pe care acestea o aveau. Pe de altă parte, jumătatea Moldovei, sub numele de Basarabia, gema sub tenebrele degradante pe care guvernarea țărilor le aruncase asupra ei ca un lințoliu. Cât privește principatele, acestea au reușit să subziste în forma lor politică, dar se găseau la începutul secolului al XIX-lea încă sub suzeranitatea, puțin pronunțată este adevărat, dar foarte geloasă, a sultanului și, în ciuda unității de neam, formau încă două state distincte; ele erau pândite de pericole permanente printre care acela de a fi anexate de către Austria, care le aștepta ca pe o pradă îndreptățită, sau acela de a fi înghițite de sfânta Rusie care, nemulțumită de a fi răpit Basarabia și invocând mereu pretinsa misiune pe care și-o aroga în numele Crucii, profita de orice pretext pentru a încerca să se extindă spre sud către Constantinopol.

Marea epocă de deșteptare a conștiinței naționale românești cuprinde întreaga jumătate a secolului al XIX-lea. Această deșteptare, care începe mai ales cu Revoluția de la 1821⁷ și se desăvârșește prin cea de la 1848, se datorează în mare parte influenței refugiaților pe care marea revoluție îi alungase din căminele lor și care veniseră să se stabilească în România, fie prin contactul crescând și direct cu literatura franceză. Dar această mișcare are origini istorice proprii mult mai îndepărtate.

---

⁷ Revoluția a ajutat de asemenea mișcarea de renaștere grecească, care începuse pe teritoriul românesc pentru a găsi apoi un strălucit sprijin în Europa. Acest fapt contribuie la dovedirea rolului cultural pe care România l-a jucat întotdeauna în Orient. A se vedea ceea ce avea să fie mai târziu sprijinul dat de către România renașterii naționale bulgare. Același influență s-a exercitat asupra sârbilor.

Chiar de la începutul secolului al XVII-lea, într-adevăr, datorită românilor din Transilvania, care, prin situația lor geografică și politică, erau în legătură nemijlocită cu Occidentul, principatele libere române deveniseră adevărate metropole ale creștinismului în Orientul grecesc, dobândind un prestigiu intelectual și o strălucire incomparabile în această parte a Europei. Întrucât studiul istoric a luat în acel timp un mare avânt, începe să se conștientizeze tot mai mult ideea originii romane și a unității naționale a tuturor românilor. Această mișcare științifică continuă în secolul al XVIII-lea, când apar erudiți de talia lui Dimitrie Cantemir, autorul faimoasei *Istoriei a creșterii și descreșterii Imperiului Otoman* (text în limba latină, tradus în engleză și franceză), al *Discuției asupra sufletului și corpului și Hronicului româno-moldo-valahilor*. În cursul acestui secol, continuându-și acțiunea benefică, transilvănenii au adăugat la această deșteptare, prin scrierile istoricilor lor, o notă de pasiune ardentă și dureroasă, lupta lor de fiecare zi cu ungurii i-a dus la cel mai înalt grad al conștientizării pe care o aveau asupra unității de neam și asupra drepturilor lor. Transilvania continuă încă în prima jumătate a secolului al XIX-lea să alimenteze focul care mocnea încă în străfundul sufletului românilor și să-i pregătească definitiv pentru deșteptarea politică ce avea să se nască în această perioadă sub influența franceză.

După aceea, n-a făcut decât să ia o formă din ce în ce mai precisă, astfel că, pe la 1850, voința tuturor românilor se manifestă cu claritate, hotărâți să nu dea înapoi în fața sacrificiului pentru unificarea celor două principate într-un singur stat, aceasta fiind o primă treaptă spre realizarea unității naționale definitive și generale la care ei visau. Tot în această perioadă, românii din Transilvania se agitau, afirmând cu putere, cu prețul sângelui lor, atașamentul îndârjit la ideea națională română. Principiul naționalităților, care își făcuse de puțin timp loc prin Europa, se afirma cu o forță crescândă și irezistibilă în țările române. Și totuși, în 1859, în contextul unor dificultăți internaționale incredibile, a fost posibilă unirea Moldovei cu Țara Românească într-un singur stat, aceasta fiind noua Românie. Noul stat român reușește să-și asigure un echilibru stabil în concertul european, mai ales începând cu momentul în care a putut fi realizată, în 1866, voința exprimată de mult timp de către români, anume de a avea ca suveran un membru al unei familii dominatoare din Europa Occidentală.

Alegerea națiunii s-a oprit, în ciuda surdei opoziții a lui Bismarck, asupra lui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, în calitate de candidat oficial protejat de împăratul Napoleon al III-lea, căruia poporul român îi păstra o profundă recunoștință pentru sprijinul pe care n-a încetat să-l dea în efortul dur de creare a României contemporane, unitare și naționale. Poporul i se dăruiau în prealabil o Constituție reprodusă după Constituția belgiană și o legislație civilă împrumutată aproape în întregime din Franța. Toate aceste legi încă funcționează astăzi în România.

Prințul Carol urcă astfel pe tronul unei Români care cuprindea, pe de o parte, toată vechea Țară Românească, mai puțin Dobrogea pe care turcii o anexaseră, și, pe de altă parte, Moldova, cea pe care o moștenise prima jumătate a secolului al XIX-lea, adică amputată de Bucovina și de cea mai mare parte a Basarabiei, cele trei județe din sudul acestei provincii fuseseră retrocedate Moldovei, ca urmare a războiului, din Crimeea, prin voința Europei Occidentale coalizată contra Rusiei.

O sarcină dificilă îl aștepta pe noul suveran. Trebuia dobândită independența noului stat, căci el se găsea încă, în aparență cel puțin, sub suzeranitatea Porții. Carol I, acordând atenția necesară altor probleme ale consolidării interioare, a început prin a organiza armata română.

În 1877, Rusia declară război Turciei.

România a simțit că aceasta era ocazia așteptată pentru a se elibera de ultimele urme ale vasalității care o legau încă de Sultan și de a-și parafa independența politică. Aceasta a oferit în acest scop, deși dezaprobat de Bismarck, sprijinul său Rusiei. Guvernul țarului refuză disprețuitor, mulțumindu-se să încheie o convenție prin care trupele rusești găseau liberă trecerea pe teritoriul românesc.

Acest refuz nu împiedica România să-și mobilizeze armata în așteptarea evenimentelor. Și bine i-a prins, căci armata rusă a fost bătută de către turci în Balcani și a fost respinsă în dezordine către Dunăre, la un pas de dezastru. Marele duce Nicolae, fratele țarului și generalisimul armatelor ruse care operau în Balcani, trimite atunci o telegramă disperată principelui Carol al României, solicitând un ajutor imediat care – numai el – putea salva „Creștinătatea în pericol”. Suveranul României, susținut de prim-ministrul Ion C. Brătianu⁸, n-a ezitat să răspundă la acest apel. El a ordonat armatelor sale să treacă Dunărea și să lupte împotriva turcilor la Plevna. Trupele ruso-române au intrat în curând în acest oraș care era centrul rezistenței turcești și, sub conducerea principelui Carol, au făcut prizonier pe însuși comandantul-șef al armatelor otomane, faimosul Osman Pașa. În loc de recunoștință, imediat după ce criza a trecut, rușii s-au dedat la a umili în orice ocazie România și pe șefii armatelor sale. Trupele române n-au avut nici măcar dreptul de a-i urmări pe turcii în derută și de a-și parafa astfel victoria – această onoare a fost rezervată cu ostentație armatelor rusești reconstituite.

Se știe finalul diplomatic al acestui război din 1877. După Tratatul de la San Stefano, încheiat direct cu Turcia înfrântă de către rușii care au găsit potrivit să ignore complet existența însăși a României în acest război, Congresul de la Berlin, din 1878, a fixat definitiv rezultatele războiului, fără a i se permite guvernului român să participe efectiv la congres. Turcia europeană a fost destrămată. Sângele

⁸ Tatăl președintelui actual al Consiliului de miniștri român.

ruso-român vărsat pe câmpul de luptă a creat, de asemenea, statul bulgar în toate componentele, edificat pe ruinele provinciei turcești locuite de bulgarii care se găseau la sud de Dunăre. România câștiga prin acest tratat independența completă, urmată, peste câțiva ani, de proclamarea regatului. Tratatul de la Berlin încorporează în plus la România provincia Dobrogea, veche posesiune românească, locuită deopotrivă de români, turci, tătari și bulgari, aceștia din urmă formând câteva enclave în nordul provinciei.

Dar asta n-a fost totul, Rusia a impus încă o clauză în Tratatul de la Berlin privitor la România. În schimbul serviciilor eminente pe care armata română le-a adus Rusiei în timpul acestui război, guvernul țarilor a smuls din nou fără scrupule de la România cele trei județe din sudul Basarabiei, pe care puterile liberale ale Europei Occidentale le restituiseră Moldovei, după Războiul Crimeii, prin Tratatul de la Paris. Imperiul țarist reîntra astfel în posesia Basarabiei întregi, cea care fusese anexată în 1812. Diplomația europeană, dirijată de bagheta lui Bismarck, care a găsit astfel o ocazie favorabilă dorințelor sale de a mulțumi Rusia, a fost surdă la protestele vehemente ale guvernului și poporului român. Doar delegatul francez la Tratatul de la Berlin, Waddington, a îndrăznit să ridice glasul contra noii injustiții care se comitea la adresa românilor. Tensiunea diplomatică între România și Rusia a mers până la o amenințare nedeghizată de război din parte acesteia din urmă. Neîncrederea a continuat să persiste între cele două state chiar până în momentul războiului actual, românii neputând uita tratamentul care le fusese rezervat, în schimbul recunoștinței, de către guvernul despotoc al țarilor. Și în sfârșit, culmea, Congresul de la Berlin, influențat de ruși, n-a fixat cu exactitate și definitiv limitele meridionale ale Dobrogei, astfel că noua provincie românească avea o frontieră deschisă tuturor pericolelor care se puteau abate asupra spațiului balcanic.

Aceste tratamente nedrepte n-au împiedicat România să dezvolte o adevărată operă civilizatoare de cea mai înaltă ținută în Dobrogea, pe care administrația turcă o redusese în acel moment la un deșert arid și sălbatic. Au fost construite drumuri, a fost pusă în funcțiune linia de cale ferată Cernavodă–Constanța, a fost ridicat impozantul și magnificul pod peste Dunăre de la Cernavodă, o adevărată minune tehnică, portul Constanța a fost creat și amenajat ca mare port modern, în sfârșit a fost introdusă o administrație cu adevărat europeană. În scurt timp, provincia a luat un avânt care a făcut-o de necunoscut. România se constituia într-un hinterland natural al Dobrogei, considerată poarta de ieșire prin care tot teritoriul românesc se lega de mare și intra în contact cu lumea occidentală. Dobrogea face, în acest moment, parte integrantă și esențială din unitatea politică și economică a statului român, căruia i-a devenit indispensabilă, precum sunt plămâni pentru respirația unui organism viu.

Din punct de vedere etnodemografic, caracterul său românesc s-a accentuat cu o rapiditate care a mirat pe mulți oameni de știință. Se citează Dobrogea ca exemplu de provincie care, în foarte scurt timp, a putut fi complet naționalizată